

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND STATUTUL JURIDIC AL PARTICIPANȚILOR LA CONFLICTELE ARMATE. COMBATANȚII, PRIZONIERII DE RĂZBOI ȘI PERSOANELE DEȚINUTE PENTRU MOTIVE DE CONFLICT ARMAT

Dumitru VIERIU
Avocat, Baroul București

ABSTRACT:

A person that takes part legally to hostilities within intentionate armed conflicts and that falls into the hands of the enemy has the presumption of war prisoner and is thus protected by the Convention of Geneve of 1949 and by the Additional Protocol of 1977 that brings important provisions of improving the status of war prisoners and of simplifying the conditions for granting this status.

The application of these international instruments is most of the time problematic in practice. There are controverted issues the status of the participants to armed conflicts, detention or treatment of the prisoners from the prisoners camp.

Keywords: *rules of international humanitarian law; the principle of distinction, the status of war prisoners; combatants, unlawful combatants, serious violations sistem.*

1. Considerații generale privind principiul distincției

Un principiu fundamental de drept internațional umanitar, este principiul distincției dintre combatanți și populația civilă în cadrul conflictelor armate internaționale, pentru a asigura protecție eficientă populației civile împotriva violențelor pe care le presupun conflictele armate interne și internaționale.

Această distincție între cele două categorii de persoane, operează, după cum urmează:

Populația civilă:

- sunt persoane care nu sunt combatanți și nu iau parte la ostilități, iar pentru a beneficia de protecție nu trebuie să se implice în ostilități și mai mult, sunt pedepsite dacă iau parte la acestea;
- protecția este oferită pentru că nu iau parte la ostilități;

Combatanții:

- sunt membri ai forțelor armate, aceștia au dreptul de a participa la ostilități și nu sunt pedepsiți pentru această participare;
- protecția este oferită atât în timpul participării la ostilități, cât și după ce nu mai iau parte la ostilități Combatanții legali beneficiază de statutul de prizonieri de război.

Principiul distincției între combatanți și populația civilă include și obligația combatanților de a distinge între ei și populația civilă fie prin uniforma militară în cazul forțelor armate regulate ale statelor, fie prin afișarea unui semn distinctiv în cazul altor grupuri ce au acest statut.

În cadrul conflictelor armate fără caracter internațional nu există noțiunea de combatant, ci aceea de persoane care iau parte la conflictul armat. Pentru a beneficia de statut de combatant și deci de cel de prizonier de război trebuie să poarte armele la vedere pe timpul pregătirii sau executării unui atac.

2. Combatanții

2.1. Membri ai forțelor armate regulate

Combatanții sunt membri ai forțelor armate, care au dreptul să participe la ostilități și obligația de a respecta regulile de drept aplicabile acestor tipuri de conflicte.

Calificarea unor persoane ca fiind combatanți atrage acordarea statutului special de prizonier de război, după ce aceste persoane au intrat în custodia puterii adverse.

În cadrul combatanților intră membrii forțelor armate ale părților într-un conflict armat internațional.

Nu fac parte din categoria combatanților sau a prizonierilor de război personalul medical și nici cel religios, cu condiția neangajării efective a luptei în conflict. În caz contrar, aceste persoane vor fi urmărite penal pentru participarea la conflict, indiferent de legătura lor cu una dintre părțile la conflictul armat. În cazul în care sunt capturați, aceste persoane se bucură doar de tratamentul nu și de statutul de „personal reținut”, pentru că sunt persoane deținute de puterea inamică doar ca să asiste, religios sau medical, prizonierii de război.

Izvoarele de drept internațional umanitar particularizează și extind categoriile de combatanți, incluzând și acele persoane care luptă pe seama unui stat parte la conflictul armat internațional, cum sunt: membri ai milițiilor, ai corpurilor de voluntari și partizanii.

Pentru a fi considerați combatanți, spre deosebire de persoanele aparținând forțelor armate regulate, membrii aceste grupuri trebuie să atingă în cadrul grupului un anumit nivel de organizare pentru a li se recunoaște statutul de prizonieri de război atunci când sunt capturate și mai ales să distingă între ele și populația civilă. Astfel, ele trebuie să îndeplinească, în mod cumulativ, următoarele condiții: să fie sub comandă responsabilă; să poarte un semn distinctiv, ușor de recunoscut de la distanță; să poarte armele în mod deschis; să respecte regulile și obiceiurile războiului.

Neîndeplinirea acestor condiții atrage neacordarea statutului de combatant.

2.2. Populația „levee en masse”

Tot în categoria combatanților intră și populația civilă care luptă împotriva inamicului fără a fi avut timp să se organizeze și acționează spontan asupra acestuia. Acest tip de acțiune numită „levee en masse” este reprezentată de civilii locuitori ai unor teritorii neocupate care, în mod spontan, iau armele pentru a apăra teritoriul lor împotriva forțelor invadatoare. Aceste persoane trebuie să îndeplinească trei condiții, în mod cumulativ: să poarte armele în mod deschis; să respecte regulile și obiceiurile războiului; să acționeze pe un teritoriu neocupat pentru a rezista preluării controlului teritoriului de către puterea inamică.

2.3. Alte forțe

Există și alte categorii de persoane care beneficiază de statutul de combatant, respectiv de prizonier de război, atunci când sunt capturate, precum:

- membrii forțelor armate care se pretind a fi ale unui guvern sau ale unei autorități nerecunoscute de partea adversă;
- persoanele care însoțesc forțele armate fără a face parte din ele;
- corespondenții de război, membrii echipajelor, inclusiv comandanții, piloții și elevii marinei comerciale și echipajelor aviației civile – aceste din urmă categorii neparticipând direct la conflictul armat (1).

2.4. Condiții de recunoaștere a statutului de combatant

Anumitor persoane să li se poate recunoaște statutul de combatant, dacă:

- fac parte din forțele armate regulate cu respectarea obligației de a distinge între ei și civili;
- sunt membrii unui grup armat - ca grup trebuie să respecte obligația de a fi sub comandă responsabilă, de a purta un semn distinctiv, de a purta armele la vedere și de a respecta dreptul internațional umanitar;
- au o organizare de tip militar;
- sunt sub comanda unui responsabil care să exercite un control efectiv asupra membrilor organizației;
- respectă regulile de drept internațional umanitar.

De asemenea este necesară respectarea obligației pentru combatanți de a se diferenția de populația civilă atunci când iau parte la un atac sau la o operațiune militară pregătitoare a unui atac și, în cazul în care acest lucru nu este posibil, să poarte armele sale la vedere pe durata fiecărei acțiuni militare și în timpul în care este expus vederii de către adversar atunci când ia parte la o desfășurare militară care precede lansarea unui atac la care trebuie să participe (2).

Sanțiunea pentru nerespectarea acestei obligații este pierderea dreptului de a fi considerat prizonier de război.

Recunoașterea statutului de combatant atrage după sine recunoașterea statutului de prizonier de război (3), în cazul în care combatanții ajung în puterea părții adverse.

3. Prizonierii de război

3.1. Dreptul la statutul de prizonieri de război

Pot beneficia de statutul de prizonieri de război: persoanele care au căzut sub puterea inamicului și fac parte din una din următoarele categorii:

- membrii forțelor armate ale unei Părți în conflict, precum și membrii milițiilor și corpurilor de voluntari făcând parte din aceste forțe armate;
- membrii altor miliții și membrii altor copuri de voluntari, inclusiv cei din mișcările de rezistență organizate, aparținând unei Părți în conflict și acționând în afara sau în interiorul propriului lor teritoriu, chiar dacă acest teritoriu este ocupat, cu condiția ca aceste miliții sau corpuri de voluntari, inclusiv aceste mișcări de rezistență organizate, să îndeplinească condițiile de acordare a statutului de combatant:

- membrii forțelor armate regulate, care se pretind a fi ale unui guvern sau ale unei autorități nerecunoscute de puterea deținătoare;
- persoanele care urmează forțele armate, fără a face parte direct din ele, cum sunt membrii civili ai echipajelor avioanelor militare, corespondenții de război, furnizorii, membrii unităților de lucru sau ai serviciilor însărcinate cu

bunăstarea forțelor armate, cu condiția ca ele să fi primit autorizația forțelor armate pe care le însoțesc;

- membrii echipajelor, inclusiv comandanții, piloții și elevii marinei comerciale și echipajele aviației civile ale părților în conflict, care nu beneficiază de un tratament mai favorabil în virtutea altor dispoziții de drept internațional;

- populația unui teritoriu neocupat care, la apropierea inamicului, ia armele în mod spontan pentru a combate trupele de invazie, fără să fi avut timpul de a se constitui în forțe armate regulate, dacă această populație poartă armele în mod deschis și dacă respectă legile și obiceiurile războiului.

3.2. Pierderea dreptului de fi considerat prizonier de război

Există și persoane care participă la conflictele armate și care, deși aparțin unor categorii de combatanți recunoscute de către Convenția III și Protocolul I, pierd statutul de prizonier de război la care ar fi avut dreptul, atunci când nu respectă anumite reguli de drept umanitar.

Orice combatant care cade în mâinile unei părți adverse pierde dreptul de a fi considerat prizonier de război atunci când nu respectă regulile de diferențiere între ei și populația civilă și nu poartă armele la vedere (4).

De asemenea, statutul de prizonier de război se pierde și atunci când persoanele care participă la conflictele armate, deși aparțin unor categorii de combatanți recunoscute, ajung să fie judecate și condamnate pentru infracțiunile pe care le-au comis (5).

3.3. Persoane care nu beneficiază de statutul de prizonier de război în cadrul conflictelor armate internaționale

Vor beneficia, de asemenea, de tratamentul rezervat prizonierilor de război, fără să fie considerați prizonieri de război:

- persoanele aparținând sau care au aparținut forțelor armate ale țării ocupate, dacă din cauza acestei apartenențe puterea ocupantă socotește necesar să procedeze la internarea lor;

- persoanele aparținând mișcărilor, corpurilor de voluntari și ai mișcărilor de rezistență organizate, pe care puterile neutre sau nebeligerante le-au primit pe teritoriul lor și pe care trebuie să le interneze în baza dreptului internațional, fără a aduce prejudiciu oricărui tratament mai favorabil pe care aceste puteri ar socoti că trebuie să-l acorde (6).

3.4. Captivitatea

După ce, prizonierul este predat superiorilor pentru a îndeplini niște formalități de înregistrare, acesta trebuie să predea echipamentul militar iar restul obiectelor personale rămâne asupra sa.

Starea de captivitate încetează în trei situații:

a) prin repatriere;

b) prin spitalizare într-o țară neutră;

c) prin eliberare și repatriere, la sfârșitul ostilităților.

3.5. Drepturile și obligațiile prizonierilor de război în timpul captivității

Prizonierii de război nu pot fi transferați de puterea deținătoare decât unei puteri parte la convenție și numai dacă puterea deținătoare s-a asigurat că puterea în cauză e doritoare și în stare să aplice convenția.

Principiile care guvernează protecția generală a prizonierilor de război:

- prizonierii de război trebuie tratați uman în toate cazurile, împotriva lor nu pot fi declanșate represalii;
- prizonierii de război trebuie tratați cu respect față de persoana și onoarea lor;
- prizonierii de război nu pot fi supuși discriminării.

Prizonierii de război sunt sub autoritatea puterii inamice, și nu a indivizilor sau a corpurilor de trupă care i-au capturat, iar puterea deținătoare este răspunzătoare de tratamentul care le este aplicat.

Prizonierii de război au dreptul, în toate împrejurările, la respectul persoanei și onoarei lor, urmând ca femeile să fie tratate cu toată considerația datorată sexului lor și să beneficieze, în orice caz, de un tratament tot atât de favorabil precum cel acordat bărbaților.

3.6. Sistemul încălcărilor gravelor ale Convenției a III-a de la Geneva din 1949

Sistemul încălcărilor grave ale convenției, generează obligația statelor părți de a incrimina aceste fapte și de a judeca sau preda unei părți la Convenție care vrea să-i judece pe făptuitorii încălcărilor grave.

Orice act sau misiune ilicită din partea puterii deținătoare, care ar cauza moartea sau ar pune, în mod grav, în pericol sănătatea unui prizonier de război aflat sub puterea sa, este interzis și va fi considerat o gravă încălcare a prezentei convenții. De asemenea, niciun prizonier de război nu va putea să fie supus unei mutilări fizice sau unei experiențe medicale sau științifice, de orice natură ar fi, care nu ar fi justificată de tratamentul medical al prizonierului și care nu ar fi în interesul său. Măsurile de represalii contra prizonierilor de război sunt interzise.

De asemenea, sunt prevăzute care sunt faptele ce reprezintă grave încălcări, și anume, unul dintre următoarele acte, dacă sunt comise împotriva unor persoane sau bunuri protejate de Convenție: omuciderea intenționată; tortura sau tratamentele inumane, inclusiv experiențele biologice; cauzarea, în mod intenționat, mari suferințe sau de a aduce grave atingeri integrității fizice sau sănătății; constrângerea un prizonier de război să servească în forțele armate ale puterii inamice; ipsirea de dreptul de a fi judecat, în mod regulat și imparțial, potrivit prevederilor prezentei Convenții.

4. Combatanții nelegali

Dreptul de la Geneva introduce câteva categorii de combatanți care nu beneficiază de statutul de prizonieri de război și pe care doctrina (7) și manualele militare i-au calificat drept „combatanți nelegali” sau „ilegali” sau „neprivilegiați”. Acestor persoane le este negat statutul de prizonier de război, atunci când sunt capturați ca urmare a caracterului profund prohibit al acțiunilor întreprinse de acesta ele situându-se în afara regulilor de purtare a războiului.

4.1. Spionii

Un membru al forțelor armate ale unei părți la conflict care cade în mâinile unei părți adverse atunci când se dedă la activități de spionaj nu are dreptul la statutul de prizonier de război și poate fi tratat ca spion; de asemenea un membru al forțelor armate ale unei părți aflate în conflict care

culege sau caută să culeagă, în folosul acestei părți, informații într-un teritoriu controlat de către o parte adversă, nu va fi considerat că se dedă unor activități de spionaj dacă, făcând aceasta, este îmbrăcat în uniformă a forțelor sale armate.

De asemenea, un membru al forțelor armate ale unei părți la conflict, care nu este rezident al unui teritoriu ocupat de către o parte adversă și care s-a dat la activități de spionaj în acest teritoriu, nu-și pierde dreptul la statutul de prizonier de război și nu poate fi tratat ca spion decât în cazul în care este capturat înainte de a se fi reîntors la forțele armate de care aparține.

4.2. Mercenarii

Mercenarii participă la conflictul armat strict pentru câștigul material. Acest tip de luptător este de cele mai multe ori motivat și de recompense financiare care să acopere cel puțin cheltuielile de subsistență; de asemenea, este identificată și categoria voluntarilor sau „mercenarilor ideologici”. Acești luptători străini, luptă alături de facțiunile beligerante, datorită afilierii religioase sau ideologice.

O categorie recentă de participanți la conflictele armate sunt companiile private de securitate sau companiile private militare. Acestea sunt, de cele mai multe ori, societăți comerciale înregistrate și care achită taxe și impozite legale. Aceste companii asigură o varietate de servicii în situațiile de conflict armat, cum ar fi: activități de luptă și suport operațional, consultanță militară și training militar, procurarea de arme, suport logistic, servicii de securitate, precum și culegere de informații.

Companii de acest tip, sunt implicate în contracte extensive în diferite zone de pe glob, unde apar abuzuri în ceea ce privește drepturile fundamentale ale omului.

Reglementarea internațională a mercenarilor în sensul negării pentru aceste persoane a dreptului la statutul de prizonier de război în conflictele armate s-a realizat, prima dată, prin Protocolul adițional I la Convenția de la Geneva care prevede, definiția mercenarului, din perspectiva realizării următoarelor condiții cumulative: care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat; care, în fapt, ia parte la ostilități; care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promis, de către o parte la conflict sau în numele ei, remunerația fiind superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analogă în forțele armate ale acestei părți; care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict; care nu este membră a forțelor armate ale unei părți la conflict, și care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

O asemenea persoană nu are dreptul la statutul de prizonier de război.

Statutul companiilor private de securitate în conflictele armate nu a fost încă reglementat la nivel internațional. Angajații companiilor private de securitate nu intră sub incidența reglementărilor internaționale privind mercenarii.

4.3. Teroriștii

O categorie aparte de combatanți nelegali sunt teroriștii. Nici dreptul de la Haga nici cel de la Geneva nu reglementează teroristul ca o categorie

juridică de combatant căruia i se neagă statutul de prizonier de război, atunci când este capturat în conflictele armate internaționale.

De remarcat este faptul că activitățile teroriste în timpul conflictelor armate și declanșatoare de conflicte armate au căpătat o dimensiune nemaîntâlnită în ultimele decenii. Sunt cunoscute exemplele de acțiuni teroriste utilizate de către mișcările de eliberare națională sau grupările intitulate astfel în lupta lor pentru autodeterminare, împotriva populației civile.

Reacția la aceste activități teroriste nu a întârziat să apară, SUA abordând un comportament excepțional față de persoanele suspectate de terorism și preluate în custodia sa. Aceste persoane au fost considerate inițial ca fiind lipsite de orice protecție legală, fiind calificate mai târziu, prin Actul Comisiilor Militare din 2006 „combatanți inamici nelegali”, așadar, supuși jurisdicțiilor speciale ale Comisiilor Militare înființate în acest scop.

Concluzia care se impune, în ceea ce privește teroriștii în conflictele armate internaționale, este aceea că aceste persoane nu rămân total în afara oricărei protecții juridice și că, deși nu se bucură de statutul de persoane protejate expres de dreptul de la Geneva, intră sub incidența cel puțin a garanțiilor fundamentale prevăzute de legislația în materie.

Conform acesteia, *„persoanele care sunt în mâinile unei părți la conflict și care nu beneficiază de un tratament mai favorabil în virtutea Convențiilor și a prezentului Protocol vor fi tratate cu umanitate, în toate împrejurările, și vor beneficia cel puțin de protecția prevăzută în prezentul articol, fără nicio diferențiere cu caracter defavorabil fondată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie sau credință, opinii politice sau altele, origine națională sau socială, avere, naștere sau o altă situație, sau orice alte criterii de acest fel”* (8).

Fiecăreia dintre aceste persoane i se va respecta integritatea corporală, onoarea, convingerile și practicile religioase proprii. Sunt interzise următoarele acte împotriva acestor persoane, fie că sunt comise de persoane civile sau de către militari:

- a) atingerile aduse vieții, sănătății și integrității fizice sau mentale a persoanelor, în special: omorul; tortura, sub toate formele sale, fie fizică, fie mentală; pedepsele corporale; mutilările.
- b) atingerile îndreptate împotriva demnității persoanei, mai ales tratamentele umilitoare și degradante, prostituția forțată și orice formă de atentat la pudoare;
- c) luarea de ostatici;
- d) pedepsele colective;
- e) amenințarea de a comite oricare dintre actele citate mai sus.

Orice persoană arestată, deținută sau internată pentru acte în legătură cu conflictul armat va fi informată, fără întârziere, într-o limbă pe care o înțelege, despre motivele pentru care aceste măsuri au fost luate.

Nicio condamnare nu va fi pronunțată și nicio pedeapsă nu va fi executată împotriva unei persoane recunoscute ca fiind vinovată de o infracțiune comisă în legătură cu conflictul armat, dacă aceasta nu are loc în baza unei sentințe prealabile dată de un tribunal imparțial și constituit legal, care să se conformeze principiilor general recunoscute ale unei proceduri judiciare normale.

În urmărirea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război sau de crime împotriva umanității, vor fi aplicate următoarele principii:

a) persoanele care sunt acuzate de astfel de crime vor fi deferite urmării și judecării, în conformitate cu normele de drept internațional aplicabil;

b) oricărei persoane care nu beneficiază de un tratament mai favorabil i se va acorda tratamentul prevăzut de către art. 75 la Protocolul I la Convenția de la Geneva, indiferent dacă presupusele crime de care este acuzată constituie sau nu încălcări grave la Convenții sau la Protocol.

5. Persoanele care participă la luptă în cadrul conflictele neinternaționale sau interne

În cadrul conflictelor armate neinternaționale sau interne nu există categoria de combatant. Statele refuză, de principiu, recunoașterea statutului de combatant și, implicit, de prizonier de război, forțelor insurgente în timpul conflictelor armate interne sau neinternaționale.

În principiu (9), se prevede că toate persoanele care nu participă în mod direct la ostilități sau care nu mai participă la acestea, indiferent că sunt sau nu private de libertate, au dreptul să le fie respectată persoana lor, onoarea, convingerile și practicile lor religioase și să fie tratate cu umanitate în toate împrejurările, fără nicio diferențiere cu caracter nefavorabil.

Împotriva acestora sunt interzise:

- atentatele împotriva vieții, sănătății și integrității fizice și morale a persoanelor, în special omuciderea și actele de cruzime precum tortura, mutilările sau orice formă de pedeapsă corporală;

- pedepsele colective;

- luarea de ostatici; actele de terorism;

- atentatele împotriva demnității personale, în special tratamentul umilitor și degradant, violul, prostituția silită și orice altă formă de atentat la pudoare;

- sclavia și negoțul cu sclavi sub toate formele sale; jefuirea; amenințarea cu săvârșirea actelor mai sus menționate (10).

Dacă printre aceste persoane se află copii, aceștia au dreptul la îngrijirea și ajutoarele de care au nevoie, cu privire la educație, reunirea familiilor separate temporar, evacuarea temporară a copiilor din zona în care au loc luptele într-o zonă a țării mai sigură și pentru ca aceștia să fie însoțiți de persoane care să vegheze asupra securității și bunăstării lor. De asemenea, cei sub vârsta de 15 ani nu vor fi recrutați în forțele sau grupurile armate și nu li se va permite să participe la ostilități;

Referitor la persoanele private de libertate, pentru acestea se vor respecta, ca un minimum garantat, următoarele dispoziții în ceea ce privește persoanele private de libertate pentru motive legate de conflictul armat, indiferent dacă acestea sunt internate sau deținute (10):

- răniții și bolnavii vor primi, în aceeași măsură ca și populația civilă locală, alimente și apă potabilă și vor beneficia de condiții de salubritate și igienă, precum și de protecție împotriva intemperțiilor și pericolelor unui conflict armat;

- ele vor fi autorizate să primească ajutoare individuale sau colective;

- ele își vor putea practica religia și, când solicită și dacă este cazul, vor putea primi asistență spirituală din partea persoanelor, cum sunt preoții, care exercită funcții religioase;

- în cazul în care vor fi puse să lucreze, ele se vor bucura de condiții de muncă și de garanții similare acelorora de care se bucură populația civilă locală.

Cei care poartă răspunderea internării sau detenției persoanelor menționate vor respecta, următoarele dispoziții referitoare la aceste persoane:

- cu excepția cazurilor când bărbații și femeile aceleiași familii vor fi cazați în comun, femeile vor fi deținute în locuri diferite de cele destinate bărbaților și se vor afla în supravegherea nemijlocită a femeilor;

- persoanele private de libertate vor fi autorizate să trimită și să primească cărți poștale și scrisori, numărul acestora putând fi limitat de către autoritatea competentă, dacă aceasta consideră necesar;

- locurile de internare și de detenție nu vor fi situate în apropierea zonei de luptă. Persoanele private de libertate vor fi evacuate când locurile de internare sau de detenție vor fi expuse, în mod deosebit, pericolelor care rezultă din conflictul armat, cu condiția ca evacuarea să poată fi efectuată în condiții de suficientă securitate;

- acestea vor beneficia de examinări medicale;

- sănătatea lor fizică și psihică și integritatea lor corporală nu vor fi puse în pericol prin nicio acțiune sau omisiune nejustificate. În consecință, se interzice supunerea persoanelor la care se referă prezentul articol la orice intervenție medicală care nu este justificată de starea sănătății persoanei în cauză și care nu este în concordanță cu normele medicale general recunoscute ce se aplică în împrejurări medicale similare persoanelor aflate în libertate.

Și garanțiile procedurale sunt expres reglementate în ceea ce privește urmărirea penală și reprimarea infracțiunilor referitoare la conflictul armat. În acest sens, se prevede că nu se va pronunța nicio condamnare și nu se va executa nicio pedeapsă față de o persoană declarată vinovată de comiterea unei infracțiuni decât în baza unei sentințe pronunțate de un tribunal, care să ofere garanțiile fundamentale de independență și imparțialitate.

6. Membrii forțelor militare internaționale

În conflictele armate internaționale, dar și interne, organizațiile internaționale cu atribuții în domeniul păcii și securității internaționale, sunt forțe militare multinaționale. Dreptul internațional umanitar se aplică și acestor forțe care, de cele mai multe ori, se bucură de imunitate de jurisdicție pe teritoriul statelor unde sunt trimise.

STUDIU DE CAZ

Războiul DIME (*diplomatic, informatic, militar și economic*)

Atacul „oamenilor verzi”

Kievul susține că are dovezi că militarii care acționează în estul țării sunt ruși.

Cine sunt oamenii înarmați și îmbrăcați în uniforme militare verzi care ocupă clădirile guvernamentale din estul Ucrainei?

Kievul susține că sunt soldați ruși, dar Moscova respinge ferm ideea. Ucraina nu renunță însă și vine cu dovezi.

Guvernul de la Kiev a prezentat mai multe fotografii în care apar soldați îmbrăcați cu uniforme fără însemne clare, dar care, susține Ucraina, ar face parte din trupele speciale ale Moscovei. Misiunea lor ar fi să ocupe clădirile

guvernamentale ale orașelor din estul Ucrainei și să sprijine grupările separatiste.

Kievul a trimis un set de fotografii liderilor OSCE. Într-una dintre imagini se vede un soldat cu barbă, surprins în timpul intervenției ruse din Georgia, în 2008. Același soldat a fost observat în Ucraina, în acest an, la Sloviansk.

De asemenea, soldați în uniforme asemănătoare celor folosite de trupele speciale rusești au fost fotografiați în regiunea Donbas din estul Ucrainei. Alți militari care poartă cagule și în uniforme specifice trupelor speciale rusești au fost văzuți luna trecută în Crimeea și acum la Sloviansk.

Fotografiile furizate de autoritățile de la Kiev au fost analizate și de experții americani. Potrivit Departamentului de Stat al Statelor Unite, pozele reprezintă probe convingătoare care să ateste intervenția militară rusă în estul Ucrainei. (11)

Tactica „omuleților verzi” din Ucraina

În Slaviansk și în restul orașelor din sud-estul Ucrainei unde separatiștii pro-ruși au proclamat crearea unor așa-zise „republici populare”, viața locuitorilor se desfășoară în prezența bărbaților înarmați și îmbrăcați în uniforme fără însemne, numiți „omuleții verzi”. Kievul susține că aceștia sunt membri ai trupelor speciale ale GRU, în timp ce Moscova neagă acest lucru.

Indivizii aparent firoși râd, fac glume, se joacă cu copiii, încercând să nu fie luați drept bandiți, ci protectori ai populației din estul Ucrainei, iar strategia pare să dea roade, scrie Deutsche Welle, citând mai mulți localnici din Slaviansk, care nu se arată speriați, ba chiar apreciază comportamentul acestor militari.

Despre „omuleții verzi”, ce au apărut pentru prima dată în Crimeea, chiar și președintele Putin a spus că, de fapt, erau militari ruși. O altă poreclă ce le-a fost dată este „oamenii drăguți”, tocmai pentru că se străduiesc să fie prietenoși.

În Slaviansk, unii separatiști înarmați par ucraineni, alții ruși. „Suntem foști militari”, spune unul dintre ei, care vorbește rusa fără accent ucrainean, scrie Deutsche Welle. „Vom rămâne aici atât timp cât este necesar ca să protejăm civilii”, susține el, încercând să facă glume cu interlocutorii, permițând să fie fotografiat și prezentându-și bucuros arma. „Mi-am făcut prieteni aici, printre copii. Când merg la locul de joacă, mă recunosc și vin la mine.”

Aceasta poate fi însă o tactică a separatiștilor pro-ruși, care se potrivește foarte bine cu declarația făcută de Vladimir Putin la începutul lunii martie, înainte de criza din Crimeea, când a spus că Rusia nu va trimite trupe în Ucraina decât “pentru a proteja cetățenii ucraineni”. „Haideți să vedem cum acele trupe vor încerca să tragă în propriul popor dacă noi ne vom afla în spatele lui. Doar să încerce să tragă în femei și în copii”, a spus atunci Putin.

Implicațiile acestei tactici s-au putut observa cu puțin înainte de Paște. În orașul Kramatorsk, civilii (printre care și femei) au oprit o coloană a armatei ucrainene și i-au dezarmat pe soldați. Separatiștii au reușit astfel să pună mâna pe șase tancuri și pe numeroase arme de foc.

„Kalașnikovul ăsta pe care îl țin în mână era al unui parașutist ucrainean”, spune unul dintre oamenii care a ocupat clădirea administrației din Slaviansk.

Totodată, în alte orașe din estul Ucrainei, unii civili s-au alăturat separatiștilor, deși se pare că aceștia nu sunt decât o minoritate. Potrivit celor

mai recente sondaje, cel puțin 20% din populația din Donețk și Lugansk i-ar primi cu brațele deschise pe ruși, dacă aceștia ar intra în Ucraina.

Însă există o majoritate pasivă, care vede lucrurile altfel. „Ne e teamă”, spune un tânăr care lucrează la o benzinărie de lângă Slaviansk. Aceasta pentru că, în ciuda prieteniei manifestate de „omuleții verzi”, a-i critica înseamnă să-ți riști viața, scrie Deutsche Welle.

„Omuleți verzi”, prezenți în Republica Moldova

Pe teritoriul Republicii Moldova sunt prezenți așa-numiții „omuleți verzi” ce racolează tineri și îi inițiază în tehnici de dezinformare, cum să acționeze în situații excepționale și să utilizeze arme de calibru mic”, a afirmat Lâsenko, făcând referire la o declarație făcută de fostul ministru adjunct de interne moldovean Ghenadie Cosovan.

Potrivit acestuia, mai mult de 500 de persoane au fost recrutate în sudul Republicii Moldova, fiind ulterior instruite la Rostov, Moscova, în Transnistria și Bălți, a indicat Lâsenko.

La 21 august 2014, autoritățile din Transnistria au declarat mobilizarea rezerviștilor pentru exerciții pe o perioadă de o lună de zile.

„Omuleții verzi” au fost etichetați militarii ruși care au apărut în uniforme fără însemne în Crimeea, cu o lună înainte de anexarea oficială a peninsulei ucrainene la Rusia. Moscova a negat prezența trupelor sale în peninsula din sudul Ucrainei, indicând că în teren a acționat doar așa-numita forță de autoapărare locală. Ulterior, însuși președintele rus Vladimir Putin i-a decorat pe militarii care au participat la evenimentele ce au dus la anexarea Crimeii la Federația Rusă în luna martie.

Reacția internațională

Comandantul militar al NATO a declarat că alianța va răspunde militar dacă oricare dintre țările care fac parte din ea se va confrunta cu incursiuni similare celor din Crimeea înainte de anexarea acesteia de către Rusia la începutul anului 2014.

„Dacă NATO va observa infiltrarea teritoriului său suveran de către forțe străine anonime, și dacă va putea să dovedească faptul ca responsabilă este o anume țară agresoare, atunci vom aplica articolul 5”, a declarat generalul american Philip Breedlove, referindu-se la principiul apărării colective aplicat de NATO, potrivit Voice of America, care a citat un interviu pentru Die Welt.

NATO confirmă o incursiune a Rusiei în Ucraina: Un flux continuu de arme și luptători. „Asta înseamnă un răspuns militar la acțiunile acestui agresor”, a spus Breedlove. Generalul american a spus și că „marea problemă” cu care se confruntă NATO în acest moment este un nou tip de război pentru care alianța este în plin proces de pregătire.

Citând Crimeea drept precedent și indicând evenimentele din estul Ucrainei, Breedlove spune ca e important ca alianța să fie pregătită pentru agresori anonimi.

„Ca sa fiu cinstit, este de cea mai mare importanță ca NATO să fie pregătită pentru așa numiții „micii oameni verzi”, militari înarmați, fără însemne ale unei țări, care creează revolte, ocupă clădiri guvernamentale, incită populațiile locale, pregătesc și îi sfătuiesc pe separatiști, și, facând acest lucru, contribuie puternic la destabilizarea unei țări”, arăta comandantul NATO.

Astfel de scenarii, spune Breedlove, pot avea loc și în alte țări est europene, iar NATO trebuie să înceapă să pregătească poliția și forțele militare

locale pentru a face față acestor provocări.

Breedlove a aratat ca noua realitate cu care se confrunta NATO este parte a unui nou de tip de razboi numit DIME: diplomatic, informatic, militar și economic. Și, în cazul Ucrainei, Rusia folosește toate aceste instrumente de forță.

„Diplomatic, Rusia încearca să promoveze argumentul că autoritățile din Ucraina sunt problema.

În sfera informațiilor, vedem o campanie de informare și dezinformare menită să mascheze intențiile Rusiei.

Militar, vedem zilnic mișcări de trupe, tiruri de artilerie de peste graniță și folosirea tuturor capacităților militare. Și, în cele din urmă, război economic prin folosirea livrărilor de energie”, a încheiat Breedlove (14).

Concluzii:

Prezența și acțiunea acestui tip de forțe militare care nu își declară apartenența la o formațiune militară regulată, pare în acest context geopolitic est-european o soluție ideală pentru generarea și menținerea unui mediu tensionat favorabil destabilizării statului țintă.

Aceste forțe invadatoare au o strategie complexă ce variază de la acțiuni militare de ocupare a clădirilor guvernamentale, la acțiuni de protecție a populațiilor separatiste (estul Ucrainei).

În alte situații, pe teritoriul altor state (Republica Moldova), desfășoară acțiuni de racolare a tinerilor pe care îi inițiază în tehnici de dezinformare, cum să acționeze în situații excepționale și să utilizeze arme de calibru mic.

Acestor acțiuni „interne” se suprapun deja acțiuni diplomatice de discreditare a claselor politice conducătoare din statele țintă.

„Stimulată” de agresori anonimi (militari înarmați, fără însemne ale unei țări, care creează revolte, ocupă clădiri guvernamentale, incită populațiile locale, pregătesc și îi sfătuiesc pe separatiști), populațiile autohtone vor contribui din plin la destabilizarea propriului stat făcându-l inapt să poată reacționa pentru conservarea propriilor valori fundamentale (independență, suveranitate, integritate teritorială)

În mod cert ne aflăm în prezența unui nou tip de război și a unor noi strategii de a purta un război, strategii în cadrul cărora populația autohtonă, manipulată printr-o întreagă gamă de procedee specifice, va constitui principala masă de manevră în viitoare conflicte interne sau internaționale.

Note

1. *Convenția III de la Geneva* din 1949, art 4
2. *Protocolul I la Convenția de la Geneva*, art.43
3. Yves Sandoz, Bruno Zimmermann, Chrisophe Swinarski, *Comentarii a protocoalele adiționale la Convenția de la Geneva din 12 august 1949*, pp. 546-549, 1987, Editura Martinus Nijhoff, Geneva
4. *Protocolul I la Convenția de la Geneva*, art. 44
5. Yves Sandoz, Bruno Zimmermann, Chrisophe Swinarski, *Op. cit.* p. 8, 1987, Editura Martinus Nijhoff, Geneva
6. *Convenția III de la Geneva* din 1949, art. 4
7. Kenneth Watkin, *Luptători fără drepturi, combatanți, beligeranți neprivilegiați și lupta în afara legitimității*, HPCR, Ocassional Paper Series
8. *Protocolul I la Convenția de la Geneva*, art. 75
9. Eufemia Vieriu, Dumitru Vieriu, *Drept Instituțional Comunitar European*, p.35, Editura Lumina Lex, București, 2007

10. Beatrice Onica-Jarka, *Drept internațional umanitar*, Note de curs, p. 87, Editura Universul Juridic, București, 2011
11. Știre, „Oamenii verzi” din Ucraina Kievul susține că are dovezi că militarii care acționează în estul țării sunt ruși, DIGI 24 HD, extern, Știri, 21.04.2014
12. Călin Marchievici, articol, *Tactica "omuleților verzi" din Ucraina dă roade*, Cotidianul.ro, actualitate, extern, 24 04 2014
13. Lilia Traci, articol, „Omuleții verzi” ar fi apărut pe teritoriul Republicii Moldova (media ucraineană), Agerpress, Știri externe, luni, 08 09 2014
14. Știre, *Vom răspunde militar la infiltrările cu „mici omuleți verzi”*, Ziare.com, Actualitate, Internațional, NATO, 18.08.2014

Bibliografie

- Beatrice Onica-Jarka, *Drept internațional umanitar*, Note de curs, Editura Universul Juridic, București, 2011
- Eufemia Vieriu, Dumitru Vieriu, *Drept Instituțional Comunitar European*, Editura Lumina Lex, București, 2007
- Hans-Peter Gasser, *Actele de teroare, terorismul și Dreptul internațional umanitar în Revista Internațională a Crucii Roșii Nr. 847*, Geneva, 2002
- Ionel Cloșcă, Constantin Vlad, Ion Suceavă, *Drept internațional umanitar la începutul secolului XXI*, 2003
- Jean Pictet, *Dezvoltarea și principiile de drept internațional umanitar*, Editura A. Pedone, Paris, 1993
- Eufemia Vieriu, *Principiile dreptului internațional umanitar: paralelă în manifestarea conflictelor militare, conflictelor înghețate și conflictelor asimetrice în Conflicte asimetrice și înghețate-diplomație, drept internațional umanitar, geopolitică, strategii de securitate*, coordonatori dr. Vasile Simileanu, dr. Dumitru Codiță, Editura Top Form, 2014
- Laura Olson, Nicolas Dupic, Lina Milner, *Cum poate proteja legea în război, cazuri, documente și materiale didactice privind practica contemporană a dreptului internațional umanitar*, în *Revista Internațională a Crucii Roșii*, Geneva, 1999
- Mona Maria Pivniceru, *Răspunderea penală în dreptul internațional*, Editura Polirom, Iași, 1999
- Silvia Borelli, *Casting light on the legal black hole: International law and detentions abroad in the «war on terror»*, în *Revista Internațională a Crucii Roșii nr. 857*, Geneva, 2005
- Yasmin Naqvi, *Doubtful prisoner-of-war status*, în RICR nr. 847, Geneva, 2002
- Stelian Scăunaș, *Răspunderea internațională pentru violarea dreptului umanitar*, Ed. All Beck, București, 2002.
- Nicolae Uscoi, Gabriel Oprea, *Introducere în dreptul internațional umanitar*, Editura Cartega, 1999.
- Yves Sandoz, Bruno Zimmermann, Chrisophe Swinarski, *Comitetul Internațional al Crucii Roșii, Comentarii la Protocoalele adiționale 8 iunie 1977 la Convenția de la Geneva din 12 august 1949*, Editura Martinus Nijhoff, Geneva, 1987
- Ionel Cloșcă, Dumitru Codiță, *Dicționar enciclopedic de drept internațional umanitar-de la origini până în prezent*, Ploiești, Editura Karta Graphic, 2014
- <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/p0739.htm>
accesat 15.04.2015

<http://www.hpcr.org/pdfs/OccasionalPaper2.pdf>, accesat 16.04.2015
<http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/Stiri/oameni+verzi+ucraina+soldati+rusi+trupe+speciale>, accesat 16.04.2015
[http://www.cotidianul.ro/tactica-omuletilor-verzi-din-ucraina-da-roade - 236523/](http://www.cotidianul.ro/tactica-omuletilor-verzi-din-ucraina-da-roade-236523/) accesat 16.04.2015
[http://www.agerpres.ro/externe/2014/09/08/-omuletii-verzi-ar-fi-aparut-pe-teritoriul-republicii-moldova-media-ucraineana--14-23-50,](http://www.agerpres.ro/externe/2014/09/08/-omuletii-verzi-ar-fi-aparut-pe-teritoriul-republicii-moldova-media-ucraineana--14-23-50) accesat 16.04.2015
[http://www.ziare.com/international/nato/comandantul-militar-al-nato-vo-m-raspunde-militar-la-infiltrarile-cu-mici-omuleti-verzi-1316992,](http://www.ziare.com/international/nato/comandantul-militar-al-nato-vo-m-raspunde-militar-la-infiltrarile-cu-mici-omuleti-verzi-1316992) accesat 16.04.2015